

Kulturdepartementet
Enheten för demokrati och det civila samhället

Dnr: Ku2018/00653/D

Yttrande från Studieförbundet Bilda över betänkandet Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige (SOU 2018:18)

Studieförbundet Bilda välkomnar utredningen SOU 2018:18, Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige. Vi menar att den på ett förtjänstfullt sätt beskriver trossamfundens betydelse och roll i det svenska samhället. Bilda ser positivt på förslaget att inrätta ett särskilt stöd till trossamfunden att användas för utbildning av dess företrädare på nationell och lokal nivå.

Det finns emellertid några delar i utredningens rapport och förslag som Bilda, som ett bildningsförbund med ett stort antal trossamfund som medlemmar, vill kommentera.

10.3.1 Motiv för staten att stödja trossamfunden

Det är positivt att religionsfriheten tydliggörs som utgångspunkt och motiv för statens stöd till trossamfunden. Detta är en grundläggande hållning och innebär att Sverige ansluter sig till internationella konventioner om att staten ska främja tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet.

Det är bra att utredningen också visar på trossamfundens samhällsnytta. Rapporten understryker att trossamfunden fyller en viktig funktion i det svenska samhället, genom att möta människors existentiella behov, men också genom sina kulturella och sociala verksamheter. Trossamfunden stimulerar därmed, direkt och indirekt, den demokratiska delaktigheten, stärker demokratiska värderingar och motverkar antidemokratiska tendenser.

Även om det alltså är välkommet att trossamfundens samhällsnytta uppmärksamma menar Bilda att det är nödvändigt att statens stöd till trossamfunden motiveras utifrån dess skyldighet att värna religionsfriheten. Stödet riskerar i annat fall att bli instrumentellt, där samfunden förväntas leverera vissa resultat eller effekter tillbaka. Det är i det här sammanhanget även viktigt att påminna om att även om staten är och bör vara sekulär, verkar den i ett samhälle som är såväl mångkulturellt som mångreligiöst. Staten är sekulär, men inte samhället.

10.3.2 Målet med stödet

Det är positivt att staten med stöd till trossamfunden vill skapa förutsättningar för samfunden att bedriva religiös verksamhet, samt till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på, så som demokrati och människors lika värde.

Bilda vill här påminna om att demokrati i meningen demokratiska värden och principer byggs underifrån. Här har folkbildningen, fri och frivillig, en starkt integrerad roll inom folkrörelser och trossamfund för att skapa och fortlöpande kultivera en lokal demokratisk kultur. Folkrörelser och trossamfund har inte enbart haft en avgörande historisk roll för demokratins framväxt i det svenska samhället, utan utgör även idag en miljö och arena för socialisering och demokratisering. Det hade varit välkommet om ett sådant perspektiv beaktats och utvecklats mer i utredningen. I sammanhanget är det även värt att påminna om att *folkbildningen*, till skillnad från det behov av *utbildning* av samfundens företrädare som utredningen främst uppmärksammar, i sin kärna är deltagarstyrd, utan styrning från vare sig stat eller samfunden. Med sin specifika pedagogiska grund stärker folkbildningen därmed individens roll och myndighet i samhället, det vill säga stärker demokratin.

10.3.6 Utbildning av trossamfundens företrädare

Bilda välkomnar förslaget om ett särskilt stöd från staten till trossamfunden för utbildning av dess (icke teologiskt utbildade) företrädare i exempelvis mänskliga rättigheter och demokrati. Ett sådant stöd skulle fungera som ett värdefullt komplement till den folkbildningsverksamheten som redan sker i samverkan mellan trossamfunden och folkhögskolor och studieförbund. Vi ser det som sannolikt att studieförbunden kommer vara en naturlig utförare och leverantör av sådan utbildning.

När det gäller stöd till utbildning är det värt att påminna om att det inom folkbildningen finns ett av staten och folkbildningens aktörer väl utvecklat system av kvalitetskontroll av bildningsverksamhet, och av relationen mellan bidrag/uppföljning/resultat.

12.8.4 Exkluderingsgrunder

De fem föreslagna exkluderingsgrunderna¹ för statligt stöd som föreslås kan i sig ses som rimliga. Men av just det skälet kan man ställa frågan varför de ska preciseras som särskilt nödvändiga i relation till trossamfunden. De fyra första föreslagna exkluderingsgrunderna handlar om sådant som är förbjudet enligt svensk lag. Vad är då skälen att de bör tas in i ett demokratikriterium? Skulle exkluderingskriterierna införas är det angeläget att de inte används av statens myndigheter eller av

---

¹ *Våld mot person, tvång och hot. Kränkningar av barns rättigheter. Inskränkningar av tjänadens fri- och rättigheter. Diskriminering och klara överträdelser av principen om alla människors lika värde. Aktivt motarbetar det demokratiska styrelseskicket*

kommunerna, eller uppfattas av medborgarna, som inskränkningar av religionsfriheten, åsiktsfrihet och det fria ordet. Inom trossamfunden, liksom inom folkbildningen, måste ett brett utrymme garanteras för många olika uppfattningar även i de frågor som här anges. I en kommande lagstiftning behöver det därför tydliggöras var gränsen går mellan att åsikter uttrycks av enskilda, exempelvis inom debatter, föreläsningar, predikningar etc, och att ett trossamfund inom sin verksamhet kränker, inskränker, diskriminerar etc.

Lämplig myndighet

Utredningens förslag att SST är den myndighet som hanterar stöd till trossamfund är bra. Men i rapportens avsnitt om stöd till utbildning av företrädare inom samfunden är det otydligt vilket ansvar som läggs på myndigheten. Ska den hantera ansökningar om ekonomiskt stöd till utbildning, eller ska den ansvara för att genomföra utbildningar? Bilda menar att det förstnämnda är mest lämpligt, att myndigheten hanterar ansökan om ekonomiskt stöd, medan andra aktörer, som exempelvis vi som studieförbund, utformar utbildningen i nära samverkan med trossamfunden.

Stockholm 30 augusti 2018

Åsa Paborn

Förbundsrektor